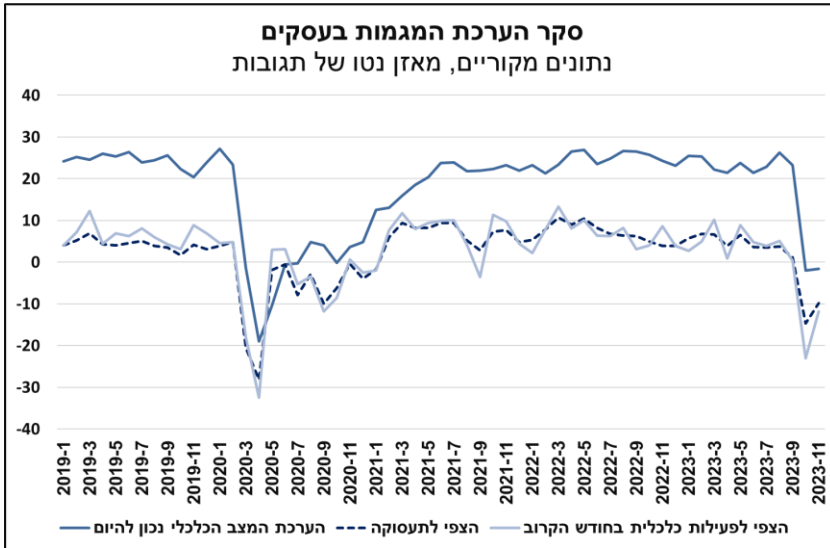

13/12/2023

השבוע במאקרו

סקר הערכת המגמות בעסקים בנובמבר: על אף שיפור מסוים בציפיות, הסקר משקף מידה גבוהה יחסית של פסימיות

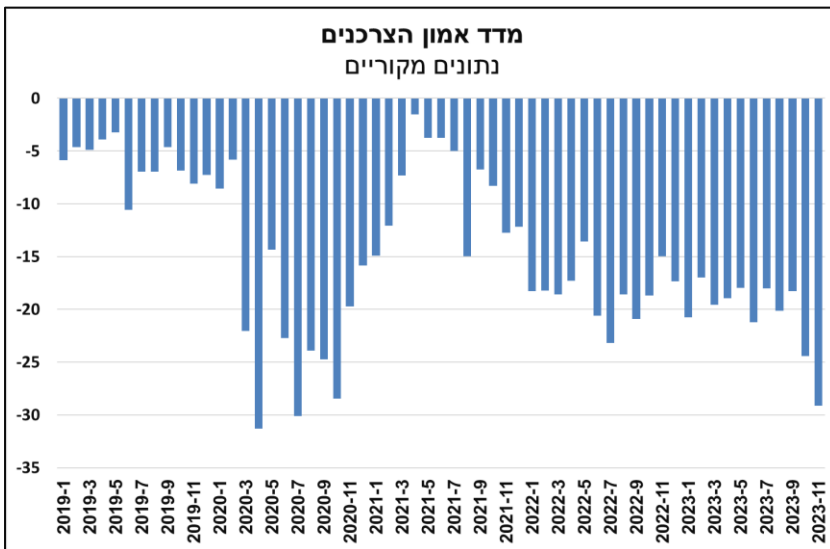

נתוני סקר הערכת המגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) מלמדים כי הלך הרוח בסקטור העסקי נותר שלילי בחודש נובמבר 2023, בצל השלכות מלחמת "חרבות ברזל". כך, מאזן הנטו של התגובות (אחוז החברות שהצביעו על שיפור פחות אחוז החברות שהצביעו על הרעה) להערכת המצב הכלכלי הנוכחי נותר שלילי, ודומה לרמתו מחודש שעבר (ראה/י תרשים), אשר הינה נמוכה בהשוואה היסטורית. כמו כן, מאזני הנטו של הציפיות, לפעילות בחודש הבא ולתעסוקה, נותרו שליליים, אם כי שניהם עלו במקצת בהשוואה לחודש הקודם. חשוב להדגיש, חרף העלייה במדדי הציפיות, כל המדדים המרכזיים שהוזכרו לעיל מצביעים על הרעה בהשוואה לחודש הקודם, כמשתקף מרמתם השלילית, אך בעוצמה מעט נמוכה יותר מזו של חודש אוקטובר.

יחד עם זאת, כפי שצוין בפרסום של הלמ"ס, לקראת שלהי חודש נובמבר חל שיפור בדיווחים של החברות המשתתפות בסקר, המתבטאים בתשובות בקשר למצבם בהווה ולציפיותיהם במבט קדימה. בלמ"ס תלו זאת בהפסקת האש שהחלה ב-24.11.23, אך במקביל דיווחו כי על פי בדיקתם הראשונית, על אף החזרה לחימה בחודש דצמבר, השיפור בדיווחי החברות לא השתנה, כך שלא מן הנמנע כי הסקר של חודש דצמבר יציג שיפור מסוים בהשוואה לחודש נובמבר.

מבחינת ממצאי הסקר בפילוח ענפי ניתן ללמוד כי בכל הענפים המרכזיים, למעט תעשייה, נותרו מאזני הנטו למצב הכלכלי הנוכחי שליליים, ולפיכך מצביעים על פסימיות במרבית הענפים. מעל כולם בלטו השינויים במאזן הנטו למצב הכלכלי הנוכחי בענפי המלונאות והמסחר הקמעונאי, כאשר בענף המלונאות עלה זה בחדות, ואילו במסחר הקמעונאי ירד בהיקף גבוה יחסית. הציפיות לפעילות בחודש הבא עלו בכל הענפים המרכזיים (למעט ציפיות המלונאים באשר לשינוי במספר לינות התיירים) ביחס לציפיות באוקטובר, אך נותרו שליליים, ונמוכים בהשוואה היסטורית. דהיינו, הסקר משקף הרעה בפעילות בחודש דצמבר, אך מתונה מזו שצפו שתתרחש בחודש נובמבר. ההתפתחויות העתידיות בנוגע למלחמה ישפיעו על פעילות הסקטור העסקי בחודשים הקרובים.

מדד אמון הצרכנים הוסיף לרדת בחודש נובמבר והוא מצוי ברמה נמוכה מאוד

מדד אמון הצרכנים המשיך לרדת בחודש נובמבר (ראה/י תרשים), לאחר הירידה שנרשמה בחודש שעבר, בו פרצה מלחמת "חרבות ברזל", והוא שווה ברמה נמוכה מאוד בהשוואה היסטורית – הרמה הנמוכה ביותר שנרשמה מאז החל הסקר בשנת 2011, להוציא החודשים אפריל ויולי 2020, שהושפעו לרעה מהתפשטות מגפת הקורונה בישראל, כך על פי נתוני הלמ"ס.

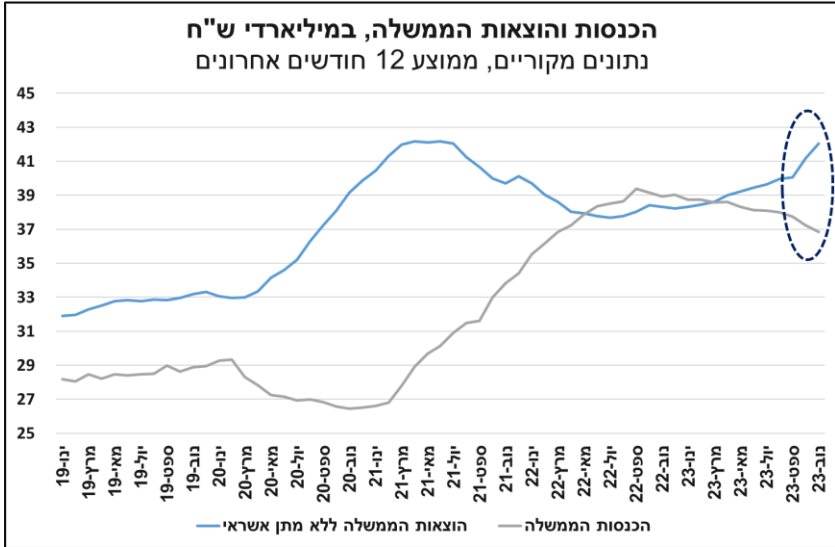
כידוע, עוד בתקופה שקדמה למלחמת "חרבות ברזל" המדד היה ברמה נמוכה בהשוואה היסטורית. זאת, כפי הנראה, על רקע השינוי בסביבה המקרו כלכלית, דהיינו, רמה גבוהה של ריבית ואינפלציה הגבוהה מיעד יציבות המחירים, אשר שחקו את כוח הקנייה של משקי הבית, כמו גם, התגברות של מידת אי הודאות על רקע התהליכים הפוליטיים-חברתיים, שהיו על סדר היום בתקופה שלפני פרוץ המלחמה.

הירידה שנרשמה במדד אמון הצרכנים בחודש נובמבר חלה על רקע היחלשות בכל אחד מארבעת המאזנים המרכיבים את המדד, כאשר במאזן המתייחס לכוונות של משקי הבית לבצע רכישות גדולות בשנה הקרובה חלה ירידה חדה יחסית בהשוואה

לחודש קודם. ירידה זו נובעת, בין השאר, מעלייה באי הודאות על רקע המלחמה, ומהגידול בשיעור האבטלה "הרחב", כלומר זה הכולל מועסקים שנעדרו מכוח העבודה בשל סיבות כלכליות (בדגש על חל"ת).

לסיכום, מדד אמון הצרכנים משקף פסימיות גבוהה בקרב משקי הבית, ומצביע על ביקוש נמוך יחסית לצריכה, בדגש על מוצרים שאינם חיוניים או שאינם נכללים בצריכה השוטפת (מזון, דיור וכו'). מצב זה צפוי להימשך בתקופה הקרובה ברקע המלחמה והשלכותיה על אי הודאות ושוק העבודה.

גירעון הממשלה בנובמבר נותר גבוה יחסית בשל העמקה של "תנועת המלקחיים" שנוצרה בעקבות המלחמה

בחודש נובמבר 2023 הסתכמה פעילות הממשלה בגירעון של כ-16.6 מיליארד ש"ח זאת לעומת גירעון של כ-1.7 מיליארד ש"ח בנובמבר אשתקד. מתחילת השנה (ינואר-נובמבר) הסתכמה פעילות הממשלה במצטבר בגירעון תקציבי של 43.8 מיליארד ש"ח, אשר משקף ביצועים חלשים יותר בהשוואה לעודף של כ-28.4 מיליארד ש"ח, שנרשם בתקופה המקבילה אשתקד (על רקע הכנסות חריגות גוברים בשנה זו), וגם ביחס לתקופות המקבילות בשנים 2017-2019, בהן נרשם בממוצע גירעון תקציבי של כ-21.8 מיליארד ש"ח.

מאז החלה מלחמת "חברות ברזל" בחודש אוקטובר זינקו הגירעונות החודשיים בחדות, על רקע גידול משמעותי בהוצאות הממשלה וירידה בהכנסותיה (ראה/י תרשים). על פי משרד האוצר, הגידול בהוצאות הממשלה נבע

מהקדמת תשלומים לספקים, כחלק מהתמיכה בפעילות המשק בזמן המלחמה, ובגין גידול בהוצאות המלחמה הישירות, אשר נאמדו בכ-7.1 מיליארד ש"ח בחודשיים האחרונים (מתוכן כ-5.8 מיליארד ש"ח בחודש נובמבר). כך, בעוד שבמהלך החודשים ינואר-ספטמבר 2023 עלו הוצאות הממשלה (ללא מתן אשראי) בכ-6.8% (במונחים נומינליים) בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בחודשים אוקטובר ונובמבר עלו הוצאות הממשלה (ללא מתן אשראי) בכ-32% ו-28% בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד, בהתאמה. זאת, ברקע המלחמה, כאשר באופן טבעי, הגידול בהוצאות מערכת הביטחון זינקו בעשרות אחוזים באוקטובר (ביחס לחודש המקביל אשתקד) והוכפלו בנובמבר.

הכנסות הממשלה ממיסים בנובמבר ירדו ברקע המלחמה בעקבות דחיית תשלומי מיסים (ישירים ועקיפים) ואגרות רישוי, ובשל הירידה בפעילות הכלכלית בחודש אוקטובר 2023, שהתבטאה בירידה בערך היבוא של מוצרים (בפרט רכבים) וצמצום הצריכה במשק. בשיעורי מס אחידים ובמונחים ריאליים ירדו הכנסות הממשלה ממיסים בנובמבר 2023 בכ-17% ביחס לחודש המקביל אשתקד.

לסיכום, הגירעון התקציבי, במונחים שנתיים, עלה בחדות בחודשים האחרונים בצל השלכות המלחמה. פעילות הממשלה ב-12 החודשים האחרונים שהסתיימו בנובמבר 2023 הסתכמה במצטבר בגירעון של כ-62.3 מיליארד ש"ח (במונחים נומינליים), שהם כ-3.4% תוצר על-פי אומדני האוצר, זאת לעומת גירעון של כ-2.6% תוצר בחודש הקודם ועודף של כ-0.6% תוצר בדצמבר 2022. להערכתנו, לאור הצפי לגירעון חודשי גבוה במיוחד בחודש דצמבר, בתום השנה יסתכם הגירעון התקציבי בשיעור של כ-4.0%-4.5% תוצר. בשנה הבאה צפוי הגירעון אף לעלות לרמה הגבוהה מ-5% תוצר. נזכיר כי התחזית המעודכנת של בנק ישראל מחודש נובמבר הצביעה על גירעון תקציבי בשיעור של 3.7% תוצר בשנת 2023 ו-5.0% תוצר בשנת 2024. לצד זאת, הנפקות איגרות החוב של ממשלת ישראל לשם מימון הגירעון בשנת 2024 צפויות לעלות במידה ניכרת בהשוואה למצב ב-2023 לפני פרוץ המלחמה, עד כדי הכפלה של היקף הנפקה החודשי הממוצע ביחס לממוצע שבחודשים שלפני פרוץ המלחמה.

כתב: גילי בן אברהם

לתגובות, הערות והארות: ניתן לפנות ליניב בר, ראש תחום כלכלה, בנק לאומי
דואר אלקטרוני: yaniv.bar@bankleumi.co.il, טלפון: 076-8858970